

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. Széchenyi-utca 14.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.

Félévre . . . . . 4 „

Negyedévre . . . . . 2 „

Egyes szám ára 16 kr.

AZ EGYENLŐSÉG MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

A veszprémi ág. evang. egyházmegye

— nyilatkozata az antiszemitizmus ellen. —

Azon nyilatkozatok közt, melyeket eddig különféle oldalról, különféle alkalommal az antiszemitizmus ellen hallottunk, talán egy sem bir olyan nagy fontossággal, mint az, a melyről veszprémi tudósítónk e napokban értesített. A veszprémi ág. evang. egyházmegye közgyűlésének nyilatkozata ez, mely annál nagyobb figyelmet érdemel, mint hogy egy nagy és Magyarország egyik legintelligensebb vidékének közhangulatát befolyásoló testülettől ered, egy testülettől, mely egyházi jellegénél fogva leginkább van hivatva felvilágosítást nyújtani az antiszemitizmus keresztényellenes és a nép jólétét alapjában megrontó tanai felől.

A veszprémi ág. evang. egyházmegye közgyűlésén ki lett adva a jelszó arra, hogy az antiszemitizmus *canonicalis* hibává minősíttessék, úgy hogy az a lelkész, ki magát antiszemitának vallja, papi hivatalával járó mindennemű tisztségtől és méltóságtól egyszer mindenkorra megfosztassék.

Ez az indítvány csak azért nem lett elfogadva, mert a nevezett egyházmegye területén ily intézkedés szüksége fenn nem felel, de elfogadtak helyette egy nem kevésbé fontos pótindítványt, mely az antiszemitizmus ellen ép oly ítéletet tartalmaz, mint az első indítvány.

Az ág. evang. egyházmegye közgyűlése eme határozatával újabb bizonyítékot nyújtott az egyház tagjainak igazi szabadelvűségéről, mely nem paktál senkivel és a mely csak a haza javát, a nép, a nemzet jólétét tekinti.

Tavaly Pap Gábor reformatus püspök emelt szót az antiszemitizmus ellen és e nemes gondolkozású főpap szava nem hangzott el mint szó a pusztában. Lelkes szózatának következménye az lett, hogy az ő egyházmegyéjében lakó hivei zavartalan békében élnek zsidó felekezeti polgártársakkal, kik ellen, bármennyire izgattak is az antiszemitizmus szájhősei, gyűlöletet szítani képesek nem voltak.

Ha a római kath. papság ezt a példát követi, ha csak egy kath. főpap nyilatkozik vala oly viszályt okozólag az antiszemita mozgalomról, mint ezt annak idején Pap Gábor és most legujabban a veszprémi ág. evang. egyházmegye közgyűlése tette, akkor az antiszemita párt az ideai választásoknál bizonyára nem szaporodott volna fel huztagra, és a magyar parlament meg lett volna kímélve attól, hogy a rablást és fosztogatást szabad polgári foglalkozásnak hirdető existenciák helyet foglaljanak a törvényhozók sorában.

A veszprémi ág. evang. egyházmegye megtette kötelességét. Ha az antiszemitizmus veszedelmes válságokba fogja sodorni e hazát, akkor a felelősség egész sulya azokra fog nehezedni, kik megfelelkezve kötelességeikről, az antiszemitizmussal titkosan összejátszottak, a helyett, hogy nyíltan állást foglaltak volna ellene.

A következőkben közöljük a fent érintett veszprémi ág. evang. egyházmegye közgyűlésének jegyzőkönyvi kivonatát, mely szóról szóra ekként hangzik:

«A napirenden levő és a protestans vallás alapelveivel ellentétben álló antiszemita mozgalmak alkalmából indítványoztatott, hogy az antiszemitizmus *canonicalis* hibává minősíttessék, illetve, hogy tétessék lépés az iránt, hogy az ág. evang. egyetemes közgyűlés mondja ki, miként mindazon lelkész, ki magát antiszemitának vallja, vagy mint antiszemita képviselő megválasztatik, papi hivatalával járó mindennemű tisztségétől és méltóságától egyszer mindenkorra megfosztatik.

Az indítvány ily értelemben, tekintve, hogy a fennforgó viszonyok folytán ily irányu intézkedésre a veszprémi egyházmegye területén szükség nincsen, el nem fogadtatván, Gyurácz Ferencz pótindítványa folytan kimondja az egyházmegyei közgyűlés, hogy mint minden a polgárok békés együttlétére zavarólag ható, úgy a testvériség és egyenlőség magasztos s örök becsű elveivel s így az ág. evang. egyház alaptételeivel is merev ellentétben álló antiszemitizmust annyiban, a mennyiben az a faj és felekezeti gyűlölségre való szításban és izgatásban nyilvánul s a mennyiben bármely vallásfelekezethez tartozó polgároknak bárminemű bántalmazására vezet, határozottan elítéli és roszszalja.»

Dr. Purgly s. k.

Kossuth és a zsidókérdés.

»Ha az antiszemitizmus az osztály és fajgyűlölet hirdetője marad, akkor erélyesebb eszközökkel kell ellene fellépni a kormánynak és társadalomnak egyaránt.«

Kossuth mondta.

A nemzetét regeneráló Kossuth leczkét ad az azt degenerálni akaró népamitóknak.

És ezzel le van tépve az antiszemitizmusról az álarcz s be van mutatva a maga undok valóságában.

Letépte azon férfiú keze, ki az ígért földjére vezette népét, ki óriás szellemének korszakalkotó erejével vivta ki azon szent elvek győzelmét, me-

lyeket nem hagyhat lelketlen epigonok prédájává lenni.

Kossuth mondta. És szava utat tör magának minden magyar kebelbe, a Kárpátoktól az Adriáig mindenütt, hol az örült szenvedély még nem üli diadalát.

És ha széles e hazában mégis akad ember, aki előtt nem szent a szó, mely a nagy számüzött ajkairól száll felénk, ki lehet az más, mint — Verhovay Gyula.

... az ő feltornyosuló szelleme is rajta ragadt a zsidóhatalom sajtójának közszólamot képező lépvevényén.

Igy förmed a becsületfosztogatásban elrekedt ordító a magyarok dicsőségére és a helyett, hogy utálatos arczával a sötétség legmélyebb zugába rejtőznék el, oktatásokat küld — Turinba.

Szenyes kéz kar irányt mutatni a magyar nép világitó oszlopának.

Nem bocsátkozunk rekriminációba a ledér cinizmus vad üvöltésével és remélhetőleg Kossuth is vigasztalódní fog, valaminthogy nem esett kétségbe ama »tasnávidéki ember« enunziációi fölött, aki még elég szemérmes volt gonosz káromlásaival a névtelenség köpenyébe burkolózni.

Kossuth Lajos vigasztalódní fog és eszébe jut a régi igazság:

„Wie einer ist, so ist sein Gott,
Darum ward Gott so oft zu Spott.“

Más kérdés az, melyet ez alkalommal tisztázni akarunk.

A választások lezajlása óta sűrűn hangzik fel egy vád, mely ha alappal bírna, alkalmas lenne arra, hogy lidércnyomásként nehezédjék minden magyar zsidó lelkére.

A vád azt mondja, hogy a zsidók a hálátlanság bűnét követték el a függetlenségi párttal szemben.

Pedig e vád nem egyéb, mint a levegőbe dobott frázis.

És ha a következőkben mégis elhárítjuk ma-

gunktól, tesszük ezt nem a függetlenségi párt vindikálóiival, hanem a haza atyjával — Kossuth Lajossal szemben. Magyarország ujáteremtőjének igenis tartozunk hálával: a felszabadított jobbágy kegyeletes érzései közzé az egyenjogusított magyar zsidó hálája is vegyül.

Mert Kossuth vetette el vészes viharban, ő ápolta szívének vérével a bujdosás napjaiban azon magasztos eszmék magvát, melyeknek egyik érett gyümölcse a magyar zsidók emancipációja volt.

Neki igenis jogában állna számon kérni a zsidókat erős kormánypártiságukért.

És mégsem teszi. Vajjon miért nem?

Mert Kossuth Lajos, a kinek a haza sorsán aggódó lelke a végtelen számüzetés keservei között is folyton köztünk jár, Kossuth Lajos tudja, mit tartson a hazai zsidókról.

Ő, ki a szabadságharcban már akkor látta zászlói alatt küzdeni a zsidót, midőn az még nem volt magyar polgár, tudni fogja, mi igaz abból a rágalomból, hogy a zsidók mindig a hatalom pártján voltak és vannak.

Tudja, hogy a magyar zsidó mindig lelkesedéssel csüggött a nemzet ideáljain, tanuskodnak e mellett az emancipáció óta lefolyt választások. Mert voltak zsidók, kik mint hivei, buzgó kortesei a függetlenség eszméinek, a 48-as zászlónak, nem csak politikai meggyőződésből, hanem hazafias virtusból is küzdöttek azon elvek mellett, melyek Kossuth nevével összeforrva vannak.

De nem támogathatták e pártot akkor, midőn ez táplálta kebelén és növesztette nagyra a saját életerején tengődő antiszemita képviselőket.

Maga az, a mit a szélsőbal önmagának érdemül betud, hogy t. i. ő vesztette el az antiszemitizmussal szemben a legtöbb kerületet, ép ellene szól; mert ez csak azt bizonyítja, hogy a szélsőbal kerületeiben legtöbb talajra akadt az antiszemitizmus.

A függetlenségi párt helyett a szabadelvű párt volt az, mely felfogta és visszaverte a vad reak-

TÁRCZA.

Dr. Kohn Sámuel munkájáról.

A zsidók története Magyarországon a legrégebb időktől a mohácsi vészig. Részben kiadatlan kútforrások nyomán írta Dr. Kohn Sámuel, Budapest, 1884. Athenaeum XXXII és 4898°.)

Nec flere, nec indignari, sed intelligere.
Spinoza.

X.

Az egyedüli létjogczim, melylyel a zsidók a közép-korban általában és így a magyar zsidók is birtak, a pénz és az egyedüli mód annak megszerzésére az uzsora volt. Fejtegetéseink során több ízben már szólunk zsidó uzsorásról, ami annyit jelent, hogy voltak zsidó uzsorások, de nem létezett zsidó uzsora, hanem igenis volt királyi, főúri és városi uzsora.

Az uzsora nem abszolút, hanem relativ fogalom és Roscher szerint csak ott forog fenn, hol szándékosan vagy roszhiszemüleg a kamatok a kelletinél túl felcsigáztatnak. Hogy az uzsorával tisztába jöjjünk, előbb a kamát fogalmát kell szabatosan meghatároznunk és ha elfogadjuk azt, hogy a kamát mindennek előtt a kölcsönadóra nézve azon anyagi előnyt képezi, melyet egy fun-gibilis vagy helyettesíthető dolog időleges használataért a kölcsönvevő a kölcsönadónak nyújt és hogy ezen előnyben egyszersmind a netáni koczkázatnak vagy biztosítási díjnak is bennfoglalva kell lennie, akkor hozzáte-
tőleg meg is határozhatjuk, hogy hol kezdődik az uzsora. De ezen két szempont még nem meríti ki egészen a ka-

mat mennyiségének fogalmát, mert még szemügyre veendő az általános pénzviszonyok, az igazságszolgáltatás, továbbá azon körülmény, vajjon a hitelező tőkéjét gyorsan behajtani és annak gyümölcseit kellő biztonságban élvezni képes-e, és az általános jogbiztonság; végre a különböző rangoknál divó becsületesség és megbízhatóság. Ezen szempontokat figyelembe véve a zsidókra az uzsorás szégyenbélyegét sütni nem lehet.

Igen is, a zsidók nagy uzsorakamatokra kötötték pénzügyleteiket. Pozsony város törvényhatósága p. u. a kisebb kölcsönök után 86²/₃% a nagyobbak után 43¹/₃%-ban állapította meg a kamatot, de a gyakorlat ezen kamatlábon túl ment. Maga a város egyszer Isserl zsidótól vett fel 100 forintnyi kölcsönt és 52 %-ot fizetett. Zsigmond király a kamatot 104 %-ban állapította meg úgy, hogy e kamát kikötés hiányában volt fizetendő. Megállapodás esetében a kamatok sokkal nagyobbak is lehettek. Ilyen nagy kamatláb nemcsak nálunk, de máshol is, mint Franciaországban, Németországban és Ausztriában divott. Mint Hüllmann „Städte-wesen des Mittelalters“ című munkájában (II. r. 36. o.) mondja, püspökök és papok nyíltan a légszemtelenebb módon uzsoráskodtak, csakhogy a kamatokat a „Hand-geld“ mögé elrejtették; a lombardi pénzváltók mesés kamatokat szedtek, Lindau városának polgárai pedig 216²/₃%-ra »dolgoztak.« Kétséget nem szenved, hogy nálunk is igen sok üzletjött létre, melyeknél 104 %-nál nagyobb kamát lett kikötve és melyek a szerencsétlen adóst tönkre tették. Ismerünk eseteket, a midőn több nagyszombati polgár a zsidó hitelező elől a városból menekült és ennek következtében Mátyás király elengedte nekik a kamatok fizetését, csakhogy tüzhelyökhez vissza-

ció azon támadásait, melyek leginkább a szélsőbalról jöttek s melyeket, ha nem is tapsoltak meg itt, de eltűrték és meghallgattak.

Már pedig az emberi gyarlóságra a közeli veszély pillanatában tapasztalt védelem erősebb hatással van, mint a múltból megőrzött kegyelet és Kossuth Lajos átlátja, hogyha a magyar zsidók csakugyan hálátlanságot követtek el a függetlenségi eszmék iránt, akkor ez nem volt egyéb, mint a kormánypárt védelméért tanusított elismerés, a melylyel a magyar zsidóság a hazának és a kormánynak egyaránt tartozott.

Kossuth Lajos államférfiai bölcseségének nagyszerű bizonyága az is, a mit a zsidók asszimilációjáról mondott.

Keserű szemrehányást tesz ama kormányrendszernek, mely a szabadság kérdéseiből zsidókérdést csinál és ráutal a házassági törvényjavaslatra, melyet a kormány szűkkeblűségéből »zsidó házassági törvény«-nek kereszteltek.

Kossuth ebben sem tévedett. Ha a kormány a valódi szabadelvűség által engedte volna magát vezérelni, akkor e törvényjavaslatot nem használhatták volna fel a főrendi antiszemitizmus megápitására.

A magyar zsidók sem zárkoztak el a kor követelményei elől; őszintén kivánták a házassági törvényjavaslat sikerét, mert azzal az utolsó fegyver is ki lett volna ragadva az antiszemita hazafiak kezéből.

Igaz, politikai botlás volt zsidóházasságot követelni, a privilegium gyűlöletes színében és nem az általános polgári házasság alakjában tenni a törvényhozás asztalára ama szerencsétlen javaslatot. Azt mondják, hogy Magyarországon, hol a reakció szele kezd fujdogálni, a liberális eszmék csak egérutakon juthatnak érvényre.

Ez azonban nem elégséges indok arra, hogy egy törvényt megcsonkítsunk, hogy a liberalizmust

térhessenek. Színtilyenkép jártak Korláthkewy Péter komáromi főispán jobbágysai, kik 1522-ben Morvába és Ausztriába szöktek, hogy zsidó hitelezőiket megkárósítsák. Ugyancsak Korláthkewy panaszoja, hogy egyik jobbágya egy nagyszombati zsidótól felvett egy forintért már húsz forintot és egy tehenet fizetett. Ily adatok után ítélve föl kell tennünk, hogy a zsidók az uzsorakiváltsággal gyakran mértéktelenül éltek és tulságos kamatok által nem egy adóst tettek tönkre, csak hogy a zsidók nem maguk, hanem mások számára uzsoráskodtak és az általuk csinált uzsoráskodási üzletekből ők maguk vajmi kevés anyagi hasznot huztak.

A pénzkereslet és kínálat közti aránytalanság rendes viszonyok közt is túl magas kamatlábot teremtett volna. A magyar zsidók különösen Mátyás óta annyira elszegényedtek, hogy az országnagyokkal és a királyokkal folytatott nagyobb szerű pénzületeik végkép megszűntek. A száműzött zsidók közül épen a gazdagabbak nem tértek vissza és csak a szegényebbek jöttek haza. A városok és egyesek, valahányszor jelentékenyebb összegre szorultak, rendszeren vagy keresztényhez vagy külföldi zsidóhoz folyamodtak, a magyar zsidók csak kisebb kölcsönöket tudtak adni és akkor is többeknek össze kellett állniok a tőlük kért csekély összeg előállítására. Saját adójukat is csak több részletben és a legnagyobb erőszakkal lehetett rájuk behajtani és szegénységüket leginkább bizonyítja az, hogy a zsidó utcákban levő házak javarésze keresztényeké volt. Zsidó kezén csak kevés ház volt. És ezen szegénységük dacára akadtak épen a pénzhány folytán üzletek, melyek oly kisszerűek voltak, hogy a szegény zsidók azokat közvetíthették. Így p. o. Pozsonyvárosa 1440-ben nem volt képes egy hainburgi mészégetőnek négy forintot fizetni, mely okból ezt a kis összeget több zsidótól kölcsön vette.

alkutárgygyá tegyék és legszebb részét martalék gyanánt a hierarchia szűkkeblű önzésének és a kék vér pöffeszkedő dolyfének odadobják.

Fejér.

Az antiszemitizmus és a műveltség.

Az antiszemitizmus a valódi műveltséggel nem fér össze. Ez bizonyításra nem szorul. Hogy van az mégis, kérhetik, hogy aránylag nem kevés ember, kiket a művelt osztály krémjéhez szoktak számítani, hiva és propagatorra ama modern kórnak? Hogy van az, hogy egy főiskolai tanár, kinek szakában mint hivatottak mondják, eltagadhatlan érdemei vannak, — hogy egy ilyen ember, ki a tudományban megöszült, ki nem oly rég megtartott jubileuma alkalmából minden oldalról, ismétéljük, minden oldalról és talán a zsidóinak híresztelt sajtó részéről leginkább, az elismerés babérkoszorúivai, az ovatiók özönével lett elhalmozva, — hogy mondjuk, ilyen ember nyugdíjaztatása által nyert szabad idejét oly tevékenység kifejtésére használja, mely őt egy sorba állítja az antiszemitizmus leghirhedtebb kolomposaival? A kérdés jogosult, a mível azonban nincs kimondva az is, hogy nem lehet rá megfelelni. — Lássuk hát.

Ha a valódi műveltség fogalmával tisztába jövünk, akkor a felvetett kérdés megfejtéséhez egy lépéssel közeledtünk. Talán nem legrosszabb definíciója az általános műveltségnek, ha az ismeretek oly összegének mondjuk, mely párosulva tiszta erkölcsiséggel az embert arra képesíti, hogy menten minden előítéletől, személyekről és tárgyokról elfogulatlanul ítélhessen. A valódi műveltség kizár minden egyoldalúságot és lehet valaki nagyon kitünő vegyész, lehet a világ első vegyésze, de a mellett nélkülözheti a műveltség legelemibb kelleit. A legnagyobb hirben álló szaktudós ép úgy lehet miveletlen, mint a legkitünőbb csizmadia. A tudomány ma oly sok águ, minden egyes szaka oly sokrétű, minden egyes disciplina annyi speciális tudományágra oszlik szét, hogy valóban nem csoda, ha egy ilyen szakember, ki jóformán egész életében egy tárggyal foglalkozik, idővel teljesen egyoldaluvá válik és tudományán — majd azt

A zsidók által közvetített uzsoraüzletek megbírlálásánál ne téveszszük mindennekelőtt szem elől, hogy összes vagyonuk a kamarai szolgásnál fogva a korona-é volt, hogy akármit is nyertek az uzsorán, ezt nem maguknak, hanem a koronának nyerték és hogy a valódi uzsorás nem a zsidó volt, hanem a korona, mely nem volt elég erős, hogy a zsidóknak tisztességes életfenntartást lehetővé tett volna, hanem elég gyáva volt az uzsora gyümöleseit élvezni és az odiumot a zsidókra háritani. De nincs is szükségünk erre a teoriára, csak vegyük sorba az akkori viszonyokat.

A királyok rendes és rendkívüli adókkal terhelték a zsidókat és nem egyszer kényszerkölcsönöket zsaroltak ki tőlük. A zsidók pedig alig voltak képesek ezeknek előteremtésére. Ezekhez még a nagy költséges koronázási és esküvői ajándékok járultak, melyek az adónak egy rendes nemét képezték. Azon összegek, melyeket a zsidók a király halála után a szabadalmak újabb megerősítéseért az új királynak fizettek, növelték a terheket, az udvarnagyk részüket szintén kivették, mit a Báthoryval kötött szerződés is igazol. A zsidók pedig igen jól tudták, hogy egyedüli létjoguk a pénzen alapul, hogy a királyok őket az országnagyok és városok tulkapásai csak azért és annyiban védelmezik, mert és a mennyiben pénzköveteléseiknek eleget tudnak tenni. Érezték, hogy pénz nélkül inog alattuk a talaj. A pénzt pedig csak az uzsorán szerezhették, melyet külföldben is egyház és állam reájok erőszakolt.

Azt kellene hinnünk, hogy a királyok a zsidókat, miután amúgy is csak a korona javára uzsoráskodtak, és összes vagyonuk a kincstáré volt, legalább üzleteikben védtek és arra iparkodtak, hogy a zsidók az általuk elhelyezett tőkék és azoknak kamatai behajtásában ne akadályoztassanak. És mit látunk? Nagy Lajos óta II. Lajos

mondtam mesterségén — kívül egyebet nem tud, úgy hogy az ő tudományától eltekintve tudatlan, neveletlen. Ismerek egyetemi tanárt, ki sem írni, sem beszélni helyesen nem tud, kinek előadása pongyolább mint akár egy öt éves gyermeké, nem tudja — pedig a német nyelv volt anyanyelve, és a mellett orvos tanár — hogy Schädel-nek többese Schädel-e vagy Schädeln, történelemről, földrajzról stb. fogalma sincs; szakában Európában talán egyike az elsőnek, de szakán kívül olyan tudatlan, mint akár egy paraszt. Ellenben ismerek művelt tanárokat is. Szintén egy orvostanárnál, kinek nevét egy a hazai kultúrának becsületére való perben sokat emlegeték, volt egyszer dolgom, minek folytán lakásán kerestem fel. Beszélgetésbe ereszkedtünk s nem tudom hogy történt, de csakhamar az irodalomról volt szó. A tanár a külföldi irodalom remekművei átültetésének szükségét vitatta és példaképen két órai idő szűk keretében csakúgy futólag az egész világirodalmat vette át velem az indusoktól és chinaiaktól a legújabb német, francia és angol költői remekekig. Asztalán a Brockhaus-féle s Kongraphischer Atlas és Gervinusnak Geschichte der deutschen Dichtung-ja feküdt, könyvszekrényén a pathologikai anathomiák mellett a világirodalom klasszikusai álltak. Az elébb említett tanár műveltségre nézve egy nívón áll egy közönséges kézművessel, ezek között gyakran miveltebbeket találunk, az utóbbi a modern műveltség színvonalát foglalja el, a kettő pedig kollega és az őket közelebbről nem ismerő világ előtt egyenlő rangú.

Az általános műveltség hiánya szomorú jelenség, kivált ha ott kell konstatálni, a hol a tudománynak — melyet pedig nem szeretünk elválasztani a műveltségtől — legmagasabb nívóját keressük: a főiskolákon. De csudálkozni nem lehet rajta. Középiskoláink tanrendszere még mindig átmeneti stadiumban van, két évről két évre változtatják a rendszert, de megmarad a tanulók túlterheltsége egyrészt, a tanári karnak — becsület a kivételeknek — meg nem felelő volta, másrészt. A gymnasiumokon annyi tudományt gyömöszölnek a tanulóba, hogy nem bírja megemészteni és a midőn az egyetemre jön és kizárólagos szakkal kezd foglalkozni, összes gymnasiumi tudománya csakhamar transpirál és elpárolog. Így aztán

kivételével a királyok sorban alkalmazták a levélöléseket, elengedtek főtulajdoni joguknál fogva követeléseket és kamatokat, felfüggesztették az azok behajtására célzó eljárást és adtak haladékokat. De e mellett és annak dacára irgalmatlanul kieroszakolták a zsidó-adókat és kényszer kölcsönöket.

A dolog természetében fekszik, hogy a levélölések és a kamatelengedések váratlanul lepték meg a zsidókat és hogy a hitelező sohase tudta, mely követelés fog megöletni, melyik nem. A koczkázat az összes hitelüzletekre nézve egyenlően nagy volt. És mert a zsidó hitelező előre nem tudta, vajjon az általa elhelyezett tőkének birtokába fog-e jutni és mert az adókat minden körülmények közt fizetnie kellett, a kamatokat természetesen lehetőleg legmagasabban állapította meg, miből azonban reája semmi anyagi haszon nem hárult, mert vagy megölte a király a követeléseket és a kamatokat, akkor az anyagi haszon az adósé volt, ki a tőkét is kegyes volt megtartani vagy ha befolyt a követelés borzasztó uzsorás kamataival együtt, akkor a pénz a királyi kincstárba folyt. A zsidónak osztályrésül csak a gyűlölet, megvetés és megaláztatás jutott. Ily körülmények közt a zsidót, ki csak nyomorult eszköz volt, uzsorásnak nevezni sem lehet, a valódi uzsorás a király, a kincstár volt és azok az adósok, kik tőkéket felvettek és levélölés segítségével azokat — a kamatoktól eltekintve — vissza nem fizették. Ez a királyi uzsora, melyre cikkünk bevezetésében céloztunk.

Ugyanezen tekintet alá esnek azok a főurak, kik a királyoktól zsidótartási jogot nyertek. Ezek is legkiméletlenebbül bántak a zsidókkal és folyvást csikartak tőlük pénzt. Ezek a főurak pedig igen jól tudták, hogy uzsora-üzletek nélkül a zsidók a kívánt pénzüsszeget előteremteni nem képesek, türték tehát a zsidók uzsoráskodásait,

kitünő anatomussá vagy vegyésszé válhatik az ifju, de mivel emberré nem, ha csak nem olvas mást is mint anatómiát és vegytant. És hányan vannak, kik a hatvani, úri és váczi utczák kávéházainak látogatása helyett szabad óráikat olvasással, hasznos olvasással töltik? Bizony kevesen!

Mindezek után érthető, mint lehetséges az, hogy egy Nendtvich a képviselőház 20 antiszemita között foglal helyet. Nem jobb ő Verhovaynál, ki csak abban különbözik tőle, hogy még a vegytant, illetőleg a Corpus jurist se szerette olvasni, hanem a helyett már mint deák inkább demonstrált és agitált, így előkészítvén magát azon nemes tisztre, melynek megteremtése az ő érdeme: a csángóbankárságra. Az tehát, hogy egy »professor« Nendtvich egy »Dr« Rácz meg más ugynevezett tanult emberek antiszemiták, ne vezessen tévutra senkit és ne ébresszen kételyt az antiszemitizmus kárhóztatására nézve. Nem miveltek emberek azok, hanem oly kézművesek, kik »szakukon« kívül egyebet nem tanultak, első sorban nem humanitást, nem emberséget.

Végzek azzal, a mivel kezdtem: az antiszemitizmus a valódi műveltséggel nem fér össze.

P—r.

Következmények.

A mit a német katedrai bölcsesség és zszurnalisztikai iránygyakorlatok elméletileg fejtegettek évek során át, akadálytalanul, háborítatlanul, az kézzel fogható alakot nyert a nihilizmus hazájában, Oroszországban, aztán meg az ezer éves alkotmányával bíró és a népképviselőlet alapján kormányzott Magyarországon. Ki hitte volna, hogy a magyar a németnél és muszkánál leczkét veend a »gyakorlati kereszténység«-ben rövid három évtizeddel a német jogtiprás korszaka és Világos után! És a kik e kitünő iskolamestereket ajánlották a saját eszén járni nem tudó népnek, azok korántsem holmi földönfutó sehonnaiak s a sors szeszélye által üldözött német vagy muszka vándortanítók, hanem e hazának szülöttjei, ha nem is magyar emberek. Ezek most már nem csak hogy közvetítik

azoknak gyümölcseit azonban ők élvezték vagy más szakkal: a zsidók által uzsorán szerzett pénzt elvették tőlük. A főurakat ezen eljárásukért az erkölcsiség dicsfénye vette körül, a zsidók pedig maradtak ép ol szegények, mint azelőtt voltak, de azért ők voltak az uzsorások. Ilyen a fő-úri uzsora.

Hát mit szóljunk még a városokról? Kik daczára a királyi adóknak a zsidókat városi terhekkal zaklatták, őket a tisztességes kereskedésben és iparban gátolták, az uzsoráskodást türték, mert tudták, hogy másképen a zsidók a királyi adók mellett a városi terhekhez nem járulhatnak és mert időközönként »jótékony« levélölésre számítottak, mely — mint az eső — ugyan késheetett, de soha ki nem maradt. Ilyen volt a városi uzsora.

A zsidók által közvetített uzsora-üzletek azonkívül Magyarország adórendszerét kiegészítették és a magyar alkotmány azon elvét, hogy a nemes ember adózni nem tartozik, hatályon kívül helyezték. A nemesek a törvény szerint az adófizetés alól fel voltak mentve és ezen törvényhez nyúlni a királyok nem érezték magukat elég erősöknek. A nemeseket egyenesen adóztatni nem volt lehetséges, a királyok tehát a zsidókat adóbehajtóknak használták fel olyképen, hogy a zsidó uzsora-üzletét türték; türték, hogy a nemeseket kiszivattyúzhassák és hogy az ekkép szerzett pénzt tőlük elvegyék. Ily módon a nemesektől uzsorán nyert pénzüsszegek csak adónak tekintendő, mely a zsidók útján a királyi kincstárba folyt. A forma szerint ezek az összegek ugyan uzsora pénzek voltak, de a valóság szerint adók, melyeket a zsidók a törvény ellenére királyi jóváhagyással behajtottak.

Ugyanezen szempont alá esnek a városi polgárokkal és jobbágyokkal kötött uzsora-üzletek, melyeknek kamatai — mennyiben tőke- vagy kamatelengedések nem

az «átkos» német gründlichkeitjét röpiratokban és a napi sajtóban, nem csak hogy a jogérzet és önvédelem kifolyásai gyanánt dicsőítik a muszka atrocitásokat, miket még a német őseredeti antiszemitizmus, mint a század gyalázatát elítél, hnmem mint választott népképviselők, mint hordozói a legtekintélyesebb társadalmi méltóság-
nak, a mivel a szabad polgár polgártársát megtisztelheti, fognak ezentul hatványozott erővel dolgozni ország-világ előtt a «zsidó világhatalom», a «zsidó tőke», a «zsidó fölény», a «zsidó földbirtok», a «zsidó kormány», a «zsidó egyetem», a «zsidó polytechnika», a «zsidó zszurnalisztika», a «zsidó gyáripár», a «zsidó törvényhozás», a «zsidó gőzhajózás» és a «zsidó vasuti csatlakozás» ellen. Mert tudni való, hogy az antiszemitizmus apostolai szerint itt Magyarországon már minden zsidó, még Apponyi Albert gróf is, különben nem nevezte volna a magyar antisemita pártot olyannak, a milyen. Hogy az ilyen törvényhozók antecedenenciáiból következtetve, mily irányban fog fejlődni választóik jogérzete, az bennünket csak közvetve érdekelhet, számoljanak evvel a magyar társadalom élén álló és irányt adó erkölcsi tényezők. Ezek, meg vagyunk róla győződve, kénytelen-kelletlen gondoskodni fognak róla, hogy Magyarország, a szabadelvűség vezéreszméje által kormányzott ország, Oroszország erkölcsi fokára ne süllyedjen; az összes társadalomnak az antiszemitizmus iszonyaitól ép úgy kell tartania, mint egyik töredékének, a zsidó lakosságnak. De mi türes-tagadás, tartunk attól, hogy a folytonos szidalmazás, a féket nem ismerő düh, mely naponta sajtóban és törvényhozási teremben egy felekezett ellen irányul, a szünni nem akaró zaklatás, vérig sértés, rágalmazás és gyűlölködés saját hitsorsosaink erkölcsi életére is kártékony befolyást gyakoroland, melyet aztán káté és miniszteri beszámoló csak csekély mértékben fog ellensúlyozhatni. Mert hiába, az ember, álljon bár az erkölcsiség és lelki műveltség magasabb nivóján is, nem vonhatja ki magát környezete befolyása alól, igazság, minek népies kifejezésére már régi irodalmi termékeinkben ráakadunk: «a ki sűrűn jár fűszerkereskedésekbe, annak ruháin könnyen megérik, kivel vagy mivel jön érintkezésbe». Az a fülöpszállási zsidó, ki eddigelé

szinét se látta, s csak is az ott járt különböző képviselő-jelöltek után hallotta hírét a „zsidó tőkének», melynek romboló hatása következtében“ állítólag pusztul a közepbirtokos osztály, az a szeniczi rövidáros, kinek összes ingó és ingatlan vagyona nem ér annyit, hogy vele a szomszéd falu választói joggal bíró lakosait a választás napján akár csak pálinkával is el lehetett volna látni, midőn a népszerű honboldogítók szájából hallja, hogy mennyire szipolyázzák ki a zsidók a nép erejét, hogyan vették meg zsidó pénzzel Nyiregyházán az igazságot, milyen gaz az a náció, melyhez tartoznak; midőn az az együgyü zsidó, kinek becsületesen megtakarított fillérei soha sem látták az urikaszinók hazárdjátékos márványasztalait, érzi gyűlöletet villámló tekintetét, melylyel eddig békés szomszédja a népbujtogató minden szavát kíséri, látja a paraszt csontos öklét, melylyel fenyegetve elsápadó arcza előtt hadonázik, hallja a szitkokat és ocsmány gunydalokat, melyekkel gyermekét a helység apraja-nagyja vérig szekirozza, csoda-e, ha ily környezetben a zsidó idővel azzá leend, gondolkozásmód, tisztességtudás, emberbecsülés és keresetmód dolgában, mivé általában a nép ilyen erkölcsi rugók és befolyások következtében okvetlen kell hogy elfajuljon?! Anyagias korszakban, minő a miénk, az erkölcsi eszményiesség szolgálatába vajmi kevesen szegődnek, s a ki embertársát vagyonából kifosztogatta, becsületét meg-rabolta, földönfutóvá tette, vagy hazátlanná a karja tenni, hiába hivatkozik aztán az evangélium szeretetparancsára, ha keresztény, vagy a bibliára, ha zsidó. Silent leges inter arma. E röpke szó nem csak az állami, hanem az erkölcsi törvényekre is vonatkozik, s míg a „gyakorlati kereszténység“-et úgy értelmezik, mint Fülöpszálláson, Szeniczen és Pinczehelyen, addig nekünk nemcsak személy és vagyonbiztonság tekintetében, de még inkább ethikai szempontból is aggályra alapos okunk van. Azért résen legyünk, hogy az idők viszontagságai hatálytalanná ne tegyék ama történeti igazságot, mely mindenha büszkeségünket képezte, s melynek valódi francia eleganciával kifejezést adott Alphonse de Candolle, mondván: «A zsidók egy őskori kulturnép, melynek körében az erkölcsi eszmék és a szelid erkölcsök évezredek óta otthonosak voltak. míg a legtöbb keresztény népek a bar-

történetek — nagyobbbrészt a királyi kincstárba folytak és az amúgy is megadózott városi polgárokra és jobbágyokra nézve kettős adót képeztek.

A kamat és uszora közti viszony megállapításánál mérvadó, vajjon a hitelező a tőke és a kamatok behajtására és az ily módon elérni vélt anyagi haszon háborítatlan élvezetére számithat-e? A zsidók erre nem számithattak és ezért bármennyire tönkre is tették adósikat és bármily menyiségre rugtak legyen is az általuk behajtott kamatok, ezek uszorakamatoknak nem tekintethők. Az egymásután következő kamat- és tőkeelendések minden üzletet illuzoriussá tettek. Érdekes, hogy valamint a mai uszorások követeléseiket az adósnak becsületszavával megerősítetteti szokták, úgy a zsidók is néha az adóslevelekbe záradékot beigtattak, mely a becsületszóval való megerősítéssel majdnem azonos. Ezen záradék szerint az adós hit alatt fogadta, „hogy hitelezőjét sem a főösszegre, sem a kamatra nézve az udvarnak, a királyi kamarának vagy más hatalmas úrnak kezébe átadni nem fogja, hanem saját személyében, jó készpénzzel kifogja elégíteni.“ De ennek sem volt igen fogamatja.

Nem vádképen hozzuk fel, hanem csak mint tényt konstatáljuk, hogy számos keresztény is foglalkozott pénz üzletekkel és uszoráskodásokkal. II. Ulászló Budán 1491. május 9-én kelt levelében panaszkodik, hogy zsoldosai fegyvereiket pozsonyi keresztényeknél és zsidóknál tették zálogba. A budai törvénykönyv 197. §. büntetést szab a keresztény uszorásokra, számtalan ingatlan lett keresztényeknek zálogba adva és negyven évvel a mohácsi vész után a pozsonyi zsidók merhették irni a királyi helytartóságnak: „bebizonyithatjuk, hogy maguk a polgárok nagyobb uszorások nálunk zsidóknál és mivel nyiltan nem mertek uszo-

rászkodni, a zsidókat használták fel eszközül és általuk gyakorolták az uszorát.“ A zsidók akkori viszonyait tekintve, fel kell tennünk, hogy a zsidók állításaik teljes bizonyítékainak birtokában voltak, mert különben ily az akkori idők szerint súlyos vádat emelni nem mertek volna.

Ily circulus vitiosusban mozgott a zsidók uszoráskodása. A királyok és egyes országnagyok lesték a pillanatot, hogy miután a zsidók már elég pénzt szereztek, ezt a szerencsétlen embertömeget megragadják és ki-prézeljenek belőle annyit, mennyit csak lehetett. A zsidók megint felocsudtak, az életfenntartási ösztön újabb uszora-üzletekre készítette őket, és miután megszédtek magukat újra, jött a válságos pillanat és a borzasztó játék elejétől végig ismétlődött. A városok is tettek ez irányban mindent, a mi csak tőlük kilt.

Tény ugyan, hogy a királyok és egyes országnagyok védték úgy a hogy a zsidók életét és személyes biztonságát, de ennek fejében tőlük óriási uszora kamatokkat hajtottak be. A zsidók megfizették ezt a védelmet becsületükkel és polgári tisztességükkel és cserébe kaptak megvetést és gyűlöletet. Ennek következménye volt a zsidóknak a politikai és polgári életből való kiközösülése. De ezenkívül a folytonos zaklatás szegénységet és nyomort is szült, és e sokféle hatások nyomása alatt, nem csoda, ha jellemök századokra lett megmételyezve, és hogy zsidó és uszorás azonos fogalomná vált. E földi életnek összes gyönyőrei, összes örömei eltörpülnek, megsemmisülnek ezen borzasztó uszoraár mellett, melyet még későbbi századok rajtuk irgalmatlanul behajtani meg nem szüntek. A zsidók uszora-üzleteinek legszerencsétlenebb áldozatai maguk a zsidók voltak.

Dr. Reinitz Adolf.

(Vége következik.)

barizmus békóiból alig hogy kibontakoztak, minélfogva míg a mult században is önkényes, nyers erővel és kegyetlenséggel viselkedtek és azért még jó soká fog tartani, míg ösztöneik változni és szelidülni fognak. Az üldözött zsidók türelmesek, alázatosak, szelidek és könyörületek maradnak, és e szép erényeket átörökölték utódaikra; keresztény elnyomók, kik oly keményszívűen, kiméretlenül bántak a zsidókkal, jellemök keménységét szintén örökség gyanánt hagyták gyermeküknek, kiknek még soká kellend azon javítani, míg az atavismus nyomai végkép el lesznek törölve.

Nagybecskerek, 1884. július 10.

Dr. Klein Mór.

A budakeszi szent szűz

vagy:

— Hogyan bolondítják a népet? —

Többször volt már alkalmunk ráutalni azokra az eszközökre, melyeket a népámitás mesterségét űző egyének használnak, hogy piszkos önzésüknek szolgáljanak. Kimutattuk, hogy vannak ekszisztenciák, kik a sajtót használják fel a nép vallási rajongásának szítására, és hogy vannak, kik élőszóval, mesemondákkal hálózják körül a nép egészséges esztét. Sajnos, hogy mindinkább kevesebb lesz azok száma, kik a szegény népet felvilágosítanak, hogy az ujságok, melyek erre első sorban hivatva volnának, többé-kevésbé azokkal az elemekkel kacérkodnak, melyek a nép bolondításából hasznot, előnyt szerezni akarnak.

Ezelőtt másképp volt. A mig Deák Ferencz élt és Eötvös József volt a vallás és közoktatásügyi miniszter, a sötétség elemei nem merészelték kibujni dohos oduikból. A viszonyok — fájdalom — azóta nagyot változtak; most a kultura, a felvilágosodás és haladás térifiai kénytelenek visszavonulni és helyüket elfoglalják a babona, a gyűlölet és fanatikus rajongás démonjai. Hírlapok, melyek homlokukon a szabadságot és testvériséget hirdetik, hihetetlen meséket beszélnek a meggyőződés hangján és a helyett, hogy a népet az ámitásra figyelmeztetnék, ők maguk állanak be a népámitók közé.

Ezeket a tényeket bizonyítja egy eset, mely a főváros közelében fekvő Budakesz sváb helységben történt. Egy Geiger János nevű ottani antiszemita, ki a pozsonyi Grenzbote erkölceit és kulturáját szítja magába hosszú évek során át, egyszer arra az ötletre ébredt, hogy neki is meg lehet gazdagodni a népbolondításból, mint számos más embernek. Volt neki egy kis szőlője a falu végén és erre alapította merész terveit. Kifundálta ugyanis, hogy van több bucsújáráhely ez országban, és hogy Budakesz is bucsújáráhely lehetne, ha a néppel elhitetni lehetne, hogy a helység valamely pontján csodák történnek.

De hogy őneki közvetlenül legtöbb haszna legyen belőle, elhatározta, hogy az ő szülőjében kell történni a csodának. Sokáig törte fejét a terv kivitele fölött, míg végre eszébe jutott, hogy «Steinrigli» nevű szőlőjében van egy nagy fa, a mely legalkalmasabb volna csodamese színhelyének. Kivezette tehát fiatal kis leánykáját és beszélt neki mindennemű tüneményekről, a Szent Szűz csodás átalakulásairól és egyéb babonáról, úgy, hogy az alig 6 éves leányka gyermeki fantáziájában az atya által ecsettelt csodás jelenetek élő alakká nőttek. Ezek után csakhamar elterjedt a községben a hír, hogy Geiger János uram kis leányát a Szent Szűz megszólította még pedig midőn ez a «Steinrigli» levő nagy fa mellett elhaladt. A vén sváb asszonyok összedugdosták fejüket és miután az öreg Geiger is bizonyította, hát elhitték a szegények és már-már nagyhirűvé, bucsújáráhelyé vált, úgy, hogy Geiger János belépti pénzeket is kezdett szedegetni a hívóktól,

meg is tellett a zsebe a sok vénasszony garasaiból. Ez azonban kevés volt neki; ő rohamosabban akart meggazdagodni a «Steinrigli» szent szűze csodáiból, és naponta újabb hazugságokat kürtöltetett a budakesziek közt. Egyszer azt meséltette kis leányával, hogy a Szent Szűz ártatlan gyermekarczczal jelent meg, máskor meg, hogy asszonyi alakban matrózzruhában, aztán meg, hogy németül azt mondta volna a gyermekhez: «Fürchte nicht mein Kind!» mása lkalommal pedig más nyelven beszéltette, szóval mindig újabb részleteket talált ki az érdeklődés állandósítására. És a vén asszonyok közül voltak sokan, kiknek e beszédek annyira megzavarták az eszüket, hogy megesküdték volna rá, hogy ők is látták «a steinrigli Szent Szűzet». Ha akadt hitetlen, a kit a kíváncsiság a színhelyre hajtott és visszatértében bolondságnak jelentette ki az egész históriát, akkor a jámbor sváb asszonyok ráfogták, hogy istentagadó, a ki nem részesül a mennyei kegyben és azért nem méltatta őt a Szent Szűz a megszólítás kitüntetésére stb.

A fanatizmus nőttön nőtt, úgy, hogy már kellemetlenné vált a község előljáróinak. Ezek a paphoz fordultak, ki németajku lévén, a «Magyar Állam» czimű szenny-lap butító hatása el nem bódított, szent kötelességéhez hiven felvilágosítani igyekezett a népet, de sikertelenül. A babona már olyan mély gyökeret vert a kedélyekben, hogy férfi svábok is akadtak, kik a csodás meséket elhitték.

Erre az előjáróság egy erélyes lépésre határozta el magát. Kiásni a fát gyökerestől, hogy vele a csodaszerűségébe helyezett vak hitet is lerombolja. Mult héten meg is történt ez a kiásatás a vén asszonyok lármás ellenzése daczára.

Igy vetettek véget egy babonás hitnek, mely ha tovább terjedni engedik, a népet nemcsak szellemileg, hanem anyagilag is megrontotta volna. A vén asszonyokon kívül természetesen Geiger János uram kesereg és zugolódik legjobban, kinek igen bő jövedelmi forrása dugult be ez által.

Ezt az esetet elmondtuk itt, hogy okuljon belőle a nép, melyet tiszta-eszlári vérmesekkel és «Szent Szűzek» látásával bolondítanak. A tiszta-eszlári esetet is egy kis alig 4 éves gyermekkel mondatták el, de ebben az esetben nem Geiger János uram, hanem Istóczy uram legényei akarták megtelíteni zsebüket a népbolondítás és gyűlölet-szítás jövedelmeiből.

Argus.

A „káté”.

A berlini rabbigyűlés mult napokban készítette el azt az elaboratumot, mely röviden összefoglalja a zsidó vallás esszenciális tételeit az u. n. «káté». Lapunk olvasói még emlékeznek e kinyilatkozás tartalmára, melyet közvetlen a rabbigyűlés megnyitása után közöltünk. Nincs abban semmi, a mi új volna, vagy amit már nem tudott volna mindenki, aki a zsidó theologiai tudományt ismeri. A németországi rabbik kinyilatkozása összefoglalja a felebaráti szeretetről szóló zsidóvallás törvényeit azon kijelentés mellett, hogy mindaz, amit egyesek később allítottak, egyéni felfogáson alapul, melynek valláserkölcsei jelentőséget tulajdonítani nem szabad. Voltak ugyanis egyes zsidó vallásu theologusok, kiket a folytonos üldözés és zaklatás hatása olyan nyilatkozatokra indított, melyeket az antiszemiták hitvány rágalomgyára a zsidó vallás tan-tételei gyanánt szeretnek a piacra dobni. A rabbigyűlés ez inszinuációk ellen erősen tiltakozik és azokat a «magánnézet» színvonalára állítja vissza. Hogy mennyire fogja ez az antiszemitizmus ferdítési maniját orvosolni, nem tudjuk. Mi nem remélünk semmit. Az antiszemitizmust érvekkel nem lehet legyőzni. Olyan mozgalom ez, mely minden-

kivel szövetkeznek, a ki a nép butaságából tőkét verni ohajt. A felvilágosítás, a magyarázat fegyvereivel tehát hiába küzdünk ellene. Hiszen épen az boszantja az antiszemizmust és szövetségeseit, hogy a zsidóság a szabadelvűség és a civilizáció zászlóvivői közé tartozik, és hogy a zsidó a népámitás, a népbutítás legnagyobb ellensége.

Hogy ki fog győzni a sötétség és világosság eme harcában, azt majd meglátjuk.

Utóhangok.

A hirhadt girálti (Sáros megyében) választás ellen Dr. Glück Lipót, mint a girálti választókerület volt képviselőjelöltje, már több ízben fordult a belügyminiszterhez. Ezen kérvényeknek eddigelé azon eredménye volt, hogy a sárosmegyei alispán részéről a girálti választás alkalmából erőszakoskodó klikk főnöke, a girálti szolgabíró, Berzévicz Rezső ellen a fegyelmi elővizsgálat el lett rendelve. De ki ne ismerné az illetén »elővizsgálatokat«, midőn a klikk feje maga az alispán, közegei pedig a szolgabírák, a közjegyzők s a papok. Olyan »elővizsgálatok« tulajdonképen csak jogi abszurdumok. Hisz apa fia fölött, fiu apja fölött csak nem bíraskodhatik.

De hála az égnek, még vissza nem civilizálódtunk a botokudák színvonalára. Van remény, hogy hivatalos közegek által elkövetett határtalan visszaélések és tulkapások megfelelő büntetést is találandnak. Bámulatos energiával folytatva a megkezdett harcot, Dr. Glück mai napon újból fordult a nagyméltóságú kir. belügyminiszteriumhoz és az igazsághoz hiven, élénken ecsele azokat a botrányokat, melyek talán csak minálunk Sáros megyében történhetek. Nagyszámú kifogásolható tanukra és felvett jegyzőkönyvekre hivatkozva, leírja a Girálton f. é. jun. hó 13-án történt u. n. választást, melynek végeredménye azon sajnos meggyőződésre juttatja az embert, hogy a választási törvények holt betűk és hogy a választók szabad véleménye, a szavazatok többsége — mind merő képzelgés, mert gyakran a választás nem egyéb a szolgabírói szeszély önkénykedő trafikálásánál.

Lehetetlen, hogy ily botrányok megtorlás nélkül maradjanak

Dr. R.

HIREK.

— **Ogay Róza.** Csekélység az egész, de elég jellemző a fővárosi sajtó magatartására. Az olvasó tán emlékszik még arra a kis ujdonságra, mely végig járta az összes fővárosi lapokat és a melyben el volt mondva, hogy »Ogay Róza zsidó énekesnő« egy orosz generalisnak mulatás közben ellopta a kétezer rubellel telt bugyellarisát. A Pesti Hírlap, mely midőn az előfizetési negyed közeledik, annyira szeret tüntetni az ő »elfogulatlanságával« az első közt volt, ki Ogay kisasszonyt »zsidó tolvajnak« bélyegezte. A szerencsétlen énekesnő, miután e rágalomról hallott, felkérte Oroszországban időző hazánkfíát Zichyt, a világhírű festőt, hogy az igazsághoz hiven dementálja ez alaptalan hirt, mit a festő készségesen teljesített is, előadván többek közt, hogy a művésznő hitvány bosszunak esett áldozatul. A lapok közölték ugyan e dementit, de ez alkalommal már nem beszéltek zsidó énekesnőről, hanem egyszerűen »Ogay kisasszonyról, kit egy ellensége minden alap nélkül rágalmazott.« Elmondtuk az esetet, tessék most már megítélni az ugynevezett »elfogulatlanok« jóhiszeműségét.

— **Galantháról** írják nekünk: Ily szomorú időben, midőn szükkeblűség s nemtelen szenvedély a zsidósággal szemben, a felebaráti szeretetet megtagadja, végtelenül jól esik, ha látjuk, hogy vannak még községek, ahol az antiszemizmusnak még csak árnyéka sincsen, ahol a gyűlölet még nem metyeljezte meg az embereket. Ezen községek közt, városunk is méltó helyet foglal el, melyről bátran mondhatjuk, hogy lakóinak józansága egy pillanatig sem hagyta magát eltántorítottatni az izgatás vándorapostolai által. Állításom bizonyítására legyen szabad a következőket elmondanom: Mult héten községünk egyik legtekin-

télyesebb, általános tiszteletben álló és széles körben ismert hitsorsosunk, Rolisch Márton ur, ujon felépült csinos házának felavatása alkalmával családi ünnepet ült, melyben számos barátai és tisztelői valláskülömbőség nélkül vettek részt. A jelen voltak közt, városunk közkedveltségű szolgabírója is volt, kinek meleg hangon mondott felköszöntője nagy hatást keltett. Hitközségünk derek főrabija zamatos magyarsággal elmondott felszentelési beszédje a nagyszámú közönség osztatlan tetszésében részesült. Ohajtjuk, hogy a polgárok közötti békesség és egyetértés eme szép ünnepének sok követője legyen s reméljük, hogy az emberszeretet és a hamisítatlan liberális városunkban mindig győzni fog a faj és osztálygyűlölet felett.

Feldmann M.

— **Az országgyűlés verificationalis bizottságának** ez idén sok teendője leszen. Annyi panasz, annyi felszólalás, petitio, folyamodás s a t. alkotmányunk helyreállítása óta még nem érkezett a képviselőház elnökségéhez, mint a mennyi ez országgyűlés megnyitásakor fog kopogtatni a házelnöki irodába. Az antiszemiták ellen is sok panasz fog felmerülni, mert vannak többen köztük, kik vagy hiányos adófizetés miatt, vagy egyéb indokok (sikkasztás és hamisítás) folytán nem bírnak választási joggal. De különben ne bolygassuk idő előtt. Mi, hál' istennek, várhatunk.

— **Az antiszemiták tervei.** Az antiszemita párt irástudó elemei jövő ősszel nagy irodalmi akcióra készülnek. Mint megbízható forráshól értesülünk, Szalay Károly megszünteti a Kaposváron megjelenő „Népjog“ című heti zuglapot és csinál helyette a fővárosban más ujságot, mely, ha elég pénz lesz, naponta meg fog jelenni. Eleinte Verhovayval alkudoztak a „Függetlenség“ iránt, a mely lapot olcsón kaphatták volna, de mer. Verhovay csak azon feltétel alatt akarta eladni, ha ő tovább is szerkesztőként szerepel, a gseftből nem lett semmi. Azt beszélük ugyanis, hogy van az antiszemiták közt egy-két olyan ember is, a ki restell olyan pártnak tagja lenni, melynek organumát Verhovay szerkeszti és az új lapnak az volna épen a feladata, hogy az antiszemita pártot két táborra oszssa, mely Verhovay és Istóczy körül csoportosulna. Akár hogy lesz, mi egykedvűen nézzük e vajadásokat A zsidó magyarok bátran nézhetnek a jövőbe, mert az antiszemizmusnak, akár Verhovay, akár Istóczy legyen a vezére, mindig csak rablás a végcélja és ezzel majd leszámol az államhatalom.

— **Az Auspitz-féle** négy osztályu fi, és hat osztályu leány tanintézete mint egy Nagyváradról nyert kimutatásból meggyőződünk. egyike hazánk legjelesebb vidéki tanintézeteinek. A nagyváradi polgárságnak valóban gratulálni lehet ahhoz az is kolához, melynél olyan kitünő tanerők működnek közre.

— **A szigetvári izr. népiskola** ez évi értesítője, melyet figyelemmel át.ekintettünk, azt a régi igazságot bizonyítja, hogy minden tanintézet üdvös eredményt érhet el, melynek vezetése jó kezekben van letéve. Az a tény, hogy a szigetvári izr. népiskola élén olyan férfiak, mint Dr. Klein Gyula, Dr. Neuhausz Jakab stb. állanak, elég garancia arra, hogy az iskola legmagasabb céljainak is megfeleljen. Szigetvár izr. hitközsége példa gyanánt említhető, midőn arról van szó, mennyire függ egy község kulturális haladása rabbija egyéni és szellemi tulajdonságaitól.

— **Pályázat.** A pápai orth. izr. hitközség 6 osztályu elemi iskoláján, egy tanítónak önkényt történt kilépése következtében, a legközelebbi tanév kezdetével egy 50 frt évi fizetéssel díjazott rendezett tanítói állomás betöltendő. Pályázók, kik a héber, magyar és német nyelvet tökéletesen bírják, szíveskedjenek vallás- és erkölcsi magaviseletüket, tanképességüket, eddigi alkalmaztatásukat, családi állapotukat és életkorukat igazoló bizonyítványokkal felszerelt pályázati folyamodványaikat legkésőbb július 7-ig végéig alulirothoz beküldeni. A megválasztásra kijelölendő pályázók esetleg próbaelőadás tartására fognak meghivatni. A megválasztottnak, a próbaév lefolyta után, teljesen kielégítő tansiker igazolása esetében 100 frt évi gratifikáció helyeztetik biztos kifizetésbe. Pápán, 1884. július 7. Steiner Mayer, hitközségi elnök.

— **Pályázat.** A helybeli kongresszusi izr. hitközség-nél a jegyzői állomás üresedett meg. Ezen állomásra, melylyel 500 frt készpénz és a rendes jegyzői illetmények élvezete jár, pályázhatnak mindazok, kik a kettős könyv-vel tudását, valamint azt, hogy a magyar és német nyelvet szóban és írásban tökéletesen bírják, végre erkölcsi életüket okmányokkal bizonyítani képesek. Ezen képesítés mellett azok részesülnek előnyben, kik ezen minőségben már működtek. Az alkalmazandó köteles a hitközség meg a Chevra-Kadischa mindennemű könyvelését eszközölni. Pályázati határidő július hó 20-ika. Orosháza, (Békés) 1884. július hóban. Stern Sámuel, hitközségi elnök.

— „Az Anker“ élet- és járadék biztosító társaság-nál 1884. május hóban benyújtott összesen 614 bevallás 1.362.930 frt biztosítandó összeggel, és pedig: 365 bevallás 764.035 frttal halálesetre, és 249 bevallás 598.895 frttal életre. Kiállítva lón 312 kötvény 667.951 frttal halálesetre, és 238 kötvény 611.518 frttal életre; összesen tehát 550 kötvény 1.280.269 frttal. A havi bevétel volt 118.731 frt haláleseti díj, és 191.717 frt betételekben, összesen 220.438 frt. Halálesetekért kifizetett 52.689. Ez évben benyújtott 2946 bevallás 7.126.582 frttal, és kiállított 2791 kötvény: 6.663.422 frttal, ugyan ezen időben bevétel 1.529.881 frt, — halálesetekért pedig kifizetett: 290.752 frt. A társaság működése kezdetétől fogva halálesetekért kifizetett 12.563.310 frt, és az 1871—84. tülélésársulás (Associatio) eredménye 27.028.504 frt volt. Vezérügynökség: Budapest, Gizella-tér 6.

Szerkesztői üzenetek.

B. S. urnak V. Fogadja köszönetünket a nagy szolgálat fejében. Lapunk hasábjai mindenkor rendelkezésére állanak.

G. M. urnak Sumjác. Örvendünk, hogy a hazafias ügynek használhattunk.

W. S. urnak Izsák Válaszoltunk levelező lapon. Itt csak ismételve kijelentjük, hogy teljesen egyetértünk.

Szeude Mezőtur. Post festum. Már nekünk többé nem lehet erről az esetről kántálni.

K. F. urnak Vác. Arról vagy többet vagy semmit sem ír az ember.

Sp. J. urnak Battouya. Későn vettük a cikket. Nem volt többé aktuális érdekű. Kérjük a levelezést folytatni.

M. N. urnak Budapest. —r. —cz. urnak Budapest. Kár, hogy azokat a jeles tollakat olyan gyéren mozgatják.

B. L. D. urnak Szeged. A lapokat elküldtük. Különbösen is értesült volna, mert lapunk ott kávéházba is jár.

Niger. Nem közölhető. Hogy miért? Nem lehet mindent újra írni.

Sz. G. urnak Bécs. Ha ismertetni akarja, mi készségesen nyitunk tőrt.

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel értesítjük a t. hitközségeket, hogy az **Egyenlőség** ezentul mindennemű

községi hirdetések

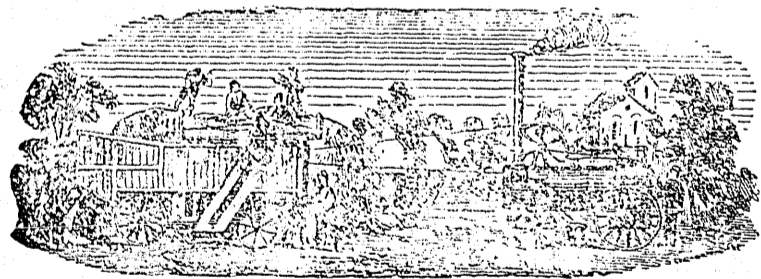
közöl. Felkérjük ennél fogva a hitközségek tekintetes előjáróit, valamint a hitközségek lelkesi, hivatalnoki és tanítói karát, hirdeteiket az **Egyenlőség kiadó-hivatalának beküldeni**, annál is inkább, mert e lap elterjedtségénél fogva legbiztosabb garanciát nyújt a hirdetés eredménye iránt.

A hirdetési díj legolcsóbban szabatik ki.

Az Egyenlőség kiadó-hivatala.

(V. k. Fürdő-utcza 4. sz.)

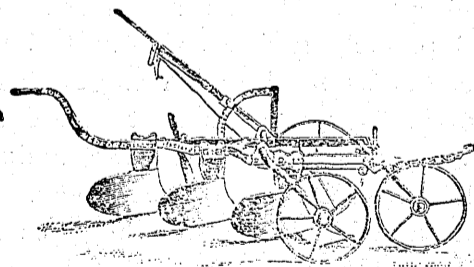
Löwinger Miksa

gazdasági

gépgyár

raktára.

☞ Budapest, gyapju- és hold-utcza sarkán, ☜
(gr. Tisza-féle házban.)

Ajánlja dus választéku, *legújabb szerkezetű mindennemű gazdasági gépeit és eszközeit*; különlegességeket *malmok és bányagépekben* a legolcsóbb árak és legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. A nagy uraságok, valamint a nagyérdemű érdekelt körök megszemezés végett tisztelettel meghivatnak. — *Arjegyzéhek kívánatra ingyen és bérmentve.*
Megbízható ügynökök kerestetnek.